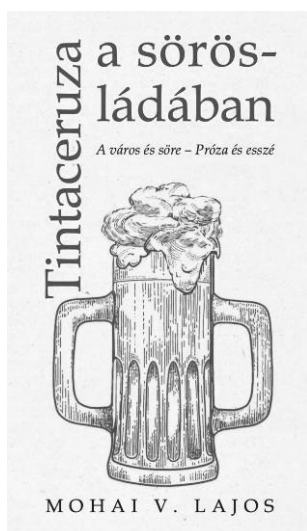

FEKETE J. JÓZSEF

Melankolikus próza

MOHAI V. LAJOS: TINTACERUZA A SÖRÖSLÁDÁBAN.
A VÁROS ÉS SÖRE – PRÓZA ÉS ESSZÉ

Prae Kiadó
Budapest, 2020
89 oldal, 3800 Ft

Mohai V. Lajos gyermekkorában Nagykanizsán fürkészte az ott állomásozó katonákat, a környéken dolgozó olajbányászokat, valamint a sörfőzőket meg a fuvarosokat. Ezek a férfiak külön településeket alakítottak ki maguknak a városban, amelyeknek adott volt az architektúrája, sajátos közösségi helyekkel rendelkeztek, ez utóbbiak jószerevével italkimérések voltak, zömmel a legigénytelenebb fajtából. A gyermek Mohai olthatatlan szimpátiát és empátiát érzett, az elesett, fizikai erejükből napról napra élő sörösök iránt. Meglátta bennünk az emberi tartás, büszkeség becsületre méltó genetikai lenyomatát.

A múlt század hatvanas éveiben szerzett benyomásokat 1984 őszén megfejelte egy prágai tartózkodással, ami során a Sörök Fővárosában gyarapíthatta ismereteit, immár irodalmi kihívásokkal is mérkőzve. Addig nem nyugszik, amíg nem találkozhat Hraballal, és nem kerül intim közelségbe Hašek Nagykanizsához fűződő irodalmi hagyatékához. A két sarkalatos pontot, a gyermekkori emlékeket meg a prágai őszt a szerző irodalom iránti igénye fűzi egymáshoz a mostani kötetében, amit próza és esszéként határoz meg műfajilag a szerző.

Nem árt hinni neki, mert hiába keresnénk elbeszéléseket, sörközi anekdotákat, legfeljebb érzékeny hely- és tájleírásokkal szembesülhetünk, mint Mándy Iván korai regényeiben és novelláiban, utcák, terek, parkok, kocsmák, lecsúszott figurákkal benépesített városrészek világa jelenik meg előttünk.

A szokatlan összeállítású kötetben, amelyben esszé, emlékező próza, intim múltidézés, cseh nyelvű szövegrész és annak magyarra fordított változata követi egymást, gyakori és sok az ismétlés. Abból a szerzői megdöbbenésből, hogy ha többször felidézi ugyanazt az eseményt, a hozzá kapcsolódó érzéseit, a később szerzett tapasztalatait, illetve az elemi élményhez csatolható érzelmeit, annál közelebből lesz képes

föltárni az olvasó előtt az élményt, sőt, még élénkítheti, árnyalhatja a narratívát: „A fontos eseményektől sohasem végleg búcsút venni, ezért a részleteket minduntalan kiszínezzük, újraéljük, hogy tovább maradjanak velünk” – írja a szüntelen ismétlésekre vonatkozóan. Már a könyv elején közli az olvasóval, hogy „Írói célom továbbra is, hogy az emlékezést mint narratív folyamatot, az eltűnt idő pillangóját lepkehálóba fogjam. A háló persze, ahogy ott is [egy megjelent és egy készülő prózakötetében], ebben a könyvben is szakadozott: a tájak, az utcák, a házak, a temetők, a sírok és a sírkövek leírása nem csupán lelkiállapotokat tükröz, hanem történelmi ráismeréseket is tartalmaz. Az emlékezés hálójából bontom ki a reflexiókat és önreflexiókat, ami az általam elképzelt melankolikus próza természeté, amivel szemben a visszaemlékezés költészete nem lehet más, mint egyszemély-jellegű.”

Ha jó értem Mohait, szerzői célja egy önközpontú, emlékezésre alapozó epika megteremtése, ami akár melankolikus költészetként is működhet. Ez így megfogalmazva értékes írói program, de a megvalósítása szerintem gazdagabbá vált volna a folyamatos önisméltések elhagyásával.

A kötetben szereplő három elbeszélést, *Az a Kanizsa három városból állt*, a *Tintaceruza a sörösládában* és *A Vén Diófa* címűket zenei műszóval noktürnnek nevezi a szerző, ami eleve melankóliára utal. A valóságból eredő inspiráció és a költészet elbeszélhetősége Hrabalt idézi, aki a múlt század utolsó harmadában szinte beépült a magyar irodalomba, megismételvén a Hašek által a Monarchiában megtapasztalt határátlépések élményét, a közép-európaiságot.

Mohai optikája elsőként a „katonavárosból, olajvárosból és sörvárosból” álló Kanizsára közelít rá, ahol „iszákos embernek sem számított a városban az, aki több korszóval lehajtott naponta belőle [helyben főzött sörből]; a részegséget és elbutulást a bor okozta, a szörnyű lőre, amit szegyzemre, a várost övező hegyek adtak ki magukból”. Kíváncsi lennék, hogyan vélekedne Hamvas Béla a szerző eme gondolatáról. Mohai nem apológiát írt a sörről, sokkal inkább az ital előállításáról és szállításáról, akik bőrkötényben, kesztyűtlen kézzel ragadták mellükre a kocsiroló literes csatos üvegekkel megrakott, gyalultatlan deszkából ácsolt sörösládákat, rekeszeket.

Részletező, leíró elbeszélése akár helytörténeti munkaként is olvasható, másról a hangsúlyozott személyes érintettség és az emlékezés révén szinte emlékiratként mutatkozik.

A kötet hangulatát pozitív értelemben megtöri az epizód, amikor Jaroslav Hašek, a legenda Švejk megalkotója 1906 telén hónapokig dőzsölt Nagykanizsán, Znojemský gyártulajdonosnál. Ott szerzett élményeit viszont maga Hašek jegyezte le.

Hőiséhez hasonlóan Hašek is bohókás figura. A humorista, satirikus szerző előbb az anarchizmus jegyében lépett fel, ezért a rendőrség huzamosan megfigyelte, többször bebörtönözte. Amikor szakított az anarchizmussal, az *Állatok Világa* című lapnál helyezkedett el, a szerkesztői székéből azért rúgták ki, mert nem létező állatokról írt a lapba. Nem mintha Homérosztól kezdve, Verne Gyulán, Borgezen, Nagy Lajoson keresztül ez nem lett volna számos író passziója. Pártot alapított *Lassú Haladás a Törvényes Határokon Belül* elnevezéssel, elnökeként tapasztalatszerzés céljából beutazta Közép-Európát, ahol mások pénzén élt, a pártkasszákat meg elkocsmázta. Több nyelven beszélt, magyarul is. Saját pártja mindössze 36 szavazatot szerzett a választásokon, végül a bolsevik pártban kötött ki. Oroszországban úgy nőtt meg, hogy előtte elfelejtett elválni cseh feleségétől, egyszóval regénybe kívánczó figura volt maga is. Pártja Mohainál a *Törvény Keretei Között Működő Mérsékeltlen Haladó Pártként* szerepel.

A kötetben cseh nyelven is olvasható Hašek-epizód (*Nagykanizsai idill*) mellett az *One-dinnél, a kisoldali kocsmárosnál* című prágai novella töri meg a kötet monotóniáját, melankolikus atmoszféráját, de olyannyira, hogy az olvasó csak pislog, mintha egy gótikus regény cselekményének közepébe vagy bár a díszletei közé keveredett volna. Tehát Mohai másként is tud írni.

Lehet szeretni az Arany Prágát, a cseh irodalom egészét, a sört és Hrabalt, de nem valószínű, hogy e szeretet kifejezésére a folyamatos önismétlés a legalkalmasabb, leginkább meggyőző eljárás.

